

Asia: VN/24963/2022

Rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistio

1. Esitutkintaprosessia koskevat kehittämissuositukset

Viranomaisharkinta rikosilmoituksen kirjaamisessa

-

Esitutkinnan aloittamista edeltävät toimenpiteet

-

Esitutkintatoimenpiteiden suhteuttaminen

-

Esitutkinnan muotomääräykset

-

Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

Esitutkinnan keskeyttäminen

-

Esitutkinnan rajoittaminen

-

Perusteluvollisuus, valtakunnalliset fraasimallit esitutkintaviranomaisten ratkaisuihin

Fraasimallien käyttöönotto on perusteltua. Ratkaisujen perustelut tulee laatia riittävän yksilöidysti ja siten, että ratkaisujen lainmukaisuus voidaan arvioida vaikeuksista.

Oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen kuultavalle

Muistiossa tarkoitetun erillisen ilmoituksen lähettäminen kuulusteltavalle ei tuo hovioikeuden käsityksen mukaan merkittävää ajansäästöä, koska kuulusteltavat kutsutaan usein kuulusteluun puhelimitse ja koska ilmoitukset käydään edelleen läpi kuulustelun aluksi.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanotehtävien jaon arviointi

-

2. Kevennettyjä rikosasioiden menettelyjä koskevat kehittämissuositukset

Sakkomenettelyn kokonaisuudistus ja muut sitä koskevat ehdotukset

Sakkomenettelyä on perusteltua selkeyttää, yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa. Lukuisten erilaisten määräysten ja vaatimusten määrän vähentäminen on kannatettavaa.

Suppea esitutkinta

-

Epäillyn paikallapysymisvelvollisuus haasteen tiedoksiantoa varten, syyttäjähasteet ja pikaoikeudenkäynnit

Muistiossa tarkoitettujen menettelyjen käytön laajentaminen on perusteltua poissaolojen ja niistä aiheutuvien pääkäsittelyjen peruuntumisien vähentämiseksi. Laajemmalle käytölle on entistä enemmän tarvetta turismin kasvun myötä.

Rikosasioiden nopeutettu käsittely (Ruotsin malli)

Asian selvittäminen on perusteltua. Toisaalta jo olemassa olevan syyttäjähastejärjestelmän tehostamisella voitaisiin päästä samaan lopputulokseen.

3. Rikosasioiden sovittelua koskevat kehittämissuositukset

Sovittelumahdollisuuden tunnistaminen, esitutkinnan toimittaminen ja asianosaisten suostumukset

-

Rikosasioiden sovittelu tuomioistuimessa

Hovioikeus ei kannata tuomioistuinsovittelun laajentamista rikosasioihin. Rikosasioiden sovittelu on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa nykyisen käytännön mukaisesti. Kuitenkin rikosasioihin liitännäisten korvausvaatimusten sovittelua tuomioistumissa tulisi lisätä.

4. Syyteneuvottelua koskevat kehittämissuositukset

Käyttö, soveltamisala ja ajoitus

Rikosasian asianosaisen tulisi voida osallistua tunnustamisoikeudenkäyntiin videoyhteydellä istuntopaikalle saapumisen vaihtoehtona.

Seuraamusharkinta ja rikosasiaan liittyvät vaatimukset sekä asianomistajan rooli ja suostumus menettelyyn

Syyteneuvottelun edellytyksenä olevaa asianomistajan suostumusta tulisi arvioida tarkemmin. Esimerkiksi yhden tai kahden asianomistajan suostumuksen puuttuminen ei tulisi muodostua tosiasialliseksi esteeksi syyteneuvottelulle tilanteessa, jossa selvä enemmistö asianomistajista ovat suostuneet syyteneuvotteluun.

5. Hallinnollisia seuraamuksia koskevat kehittämissuositukset

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten tehokas hyödyntäminen ja uudet mahdollisuudet

-

6. Rikosprosessia tuomioistuimissa koskevat kehittämissuositukset

Automatisoitu muistutusjärjestelmä pääkäsitteilyjen peruuttamisen ehkäisemiseksi

Hovioikeus kannattaa automatisoidun muistutusjärjestelmän mahdollisimman nopeaa käyttöönottoa.

Oikeudenkäynnin tiedoksiantosäätely - puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentaminen haasteen tiedoksiannossa, sähköinen tiedoksiantomenettely

Hovioikeus kannattaa puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentamista ja erityisesti sähköisen tiedoksiantomenettelyn laajentamista. Lainsäädäntöä tulisi muuttaa siten, että jokaisella Suomessa oleskelevalla henkilöllä tulisi olla sähköpostiosoite, jota voitaisiin käyttää kaiken laatuisten tiedoksiantojen toimittamiseen.

Lykkäyssäännöstö ja noudon kiinnioloaika

Noudon kiinnioloajan pidentäminen seitsemään vuorokauteen on perusteltua laajoissa asioissa, joissa paikalle saapuviksi veloitettuja asianosaisia on useampia. Voimassa oleva viiden vuorokauden kiinnioloaika on usein liian lyhyt istuntojärjestelyille varsinkin viikonlopun ajoittuessa kiinniottoajalle.

Poissaolokäsittelyjen soveltamisala

Poissaolokäsittelyn soveltamisalan laajentaminen on kannatettavaa. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että vastaajan puolustus on järjestetty asianmukaisesti.

Hovioikeutta koskevien säännösten täsmentäminen poissaolokäsittelyjen osalta on perusteltua. Riittävää on, että vastaajan asiamies on paikalla, mikäli asian laatu ei edellytä vastaajan läsnäoloa.

Hovioikeus katsoo, että poissaolevalle vastaajalle, jolla ei ole avustajaa, voitaisiin tuomita enintään kuuden kuukauden mittainen vankeusrangaistus. Näissäkin tapauksissa tulisi arvioida, onko vastaajan puolustus järjestetty oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimalla tavalla.

Kirjallisen menettelyn käyttöala, soveltaminen ja yhdenmukaisuus

Esitetty käyttöalan laajennus on kannatettava, mutta puolustuksen järjestämisestä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimalla tavalla on samalla huolehdittava.

Perusteluvollisuus ja valtakunnalliset fraasimallit tuomioistuinten ratkaisussa

Tuomioistuimen ratkaisut tulisi voida julkistaa joko suullisesti ja kirjallisesti siten, että ratkaisu sisältäisi vain perustelujen pääkohdat ja tuomiolauselman. Suullisesti julistettu ratkaisu tulisi tallentaa ja tallenne säilyttää samalla tavalla kuin kirjalliseen muotoon saatettu ratkaisu. Nykyisten säännösten mukaiset kirjalliset perustelut tulisi voida antaa vain pyydettyä ja haettaessa ratkaisuun muutosta. Tallennetun henkilötodistelun ja kirjallisen todistelun tarkasta selostamisesta tulisi luopua tarpeettomana.

Fraaseja käytettäessä tulee huomioida, että perustelut sisältävät asianosaisille olennaiset tiedot. Esimerkiksi rangaistuksen mittaamista koskevista perusteluista tulee ilmetä, miksi ja miten on päädytty tiettyyn lopputulokseen. Fraasien käytön ei tule johtaa ns. kulissiperusteluihin.

7. Rikosasioiden valmistelua koskevat kehittämissuositukset

Preklusio ja siihen rinnastuvat keinot

Hovioikeus kannattaa kaikkien muistiossa esitettyjen keinojen käyttöönottoa siten, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytykset täyttyvät.

Preklusion laajentaminen myös rikosasioihin ainakin hovioikeudessa on perusteltua. Pätevän syyntodistuksen arviointi vetoamatta jättämisen tilanteissa tulisi olla kuitenkin löyhempää kuin riita-asioissa, jotta aineelliseen totuuteen pääseminen turvataan.

Vastaajan velvoittaminen ilmoittamaan käsityksensä teonkuvauksesta ja tarvittavasta todistelusta viimeistään valmistelun aikana on perusteltua, koska pääkäsittelyt tulee voida jäsentää siten, että niissä keskitytään ainoastaan olennaisten riitaisten kysymysten selvittämiseen ja ratkaisemiseen. Usein käytetyn vaikenemis- ja sotkemistaktiikan haittojen estämiselle tulee olla käytössä tehokkaat keinot. Keinoihin liittyvien velvollisuuksien noudattamatta jättäminen tulisi olla valtion varoista maksettavan avustajanpalkkion alentamisen peruste.

Todistelun ilmoittaminen sanktion ohella

-

Rikosasian vastaajan käsitys syytteen teonkuvauksesta ja todistelusta

-

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

-

Pääkäsitellyn ulkopuolella ennakkolisesti tapahtuva todistajan tai asianosaisen kuuleminen

Hovioikeus kannattaa todistajan tai asianosaisen ennakkolista kuulemista pääkäsitellyn ulkopuolella. Videoitujen kertomusten käyttöä tulisi muutoinkin lisätä.

8. Käräjäoikeuksien kokoonpanoja koskevat kehittämissuhteet

Yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentaminen

Hovioikeus kannattaa yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentamista. Samalla tulee turvata riittävät resurssit kahden ja kolmen tuomarin kokoonpanojen käyttämiseksi.

Lautamiesjärjestelmän tarpeellisuus

Hovioikeus kannattaa lautamiesjärjestelmästä luopumista. Samalla tulee turvata riittävät resurssit kahden ja kolmen tuomarin kokoonpanojen käyttämiseksi.

9. Kehittämissuhteet korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja koskevista menettelyistä

Ennakkopäätöskysymysmenettely

Hovioikeus kannattaa menettelyn tarkempaa selvittämistä.

Ns. hyppyvalituslupamenettely

Hovioikeus pitää perusteltuna, että korkein oikeus ratkaisisi pääasian suoraan itse, jos se katsoisi, että hovioikeus on jättänyt jatkokäsittelyluvan perusteetta myöntämättä ja asiassa on ennakkopäätöskysymys.

10. Digitalisaatiota ja sähköisiä menetelmiä koskevat kehittämissuhteet

Syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle yhteinen sähköinen työskentelyalusta

-

Sähköinen asiointi esitutkinnassa: sähköinen vahvistus rikosilmoituksesta asianomistajalle, esitutkintapäätös asianosaisille myös sähköisesti ja asianosaisen kuuleminen esitutkinnassa sähköisesti

Sähköisten menetelmien hyödyntämistä esitutkinnassa tulisi laajentaa kaikin mahdollisin tavoin. Asianosaisen tai todistajan kuuleminen sähköpostin välityksellä tulisi olla poikkeuksellista, koska kirjalliset vastaukset kysymyksiin ovat usein epäselviä ja koska epäselvyyksiä ei ole poistettu tarkentavilla kysymyksillä. On myös mahdotonta kontrolloida, onko joku muu henkilö vaikuttanut kertomuksen sisältöön.

Kuulustelun tallentaminen ja äänitallenteiden käytön lisääminen

Hovioikeus kannattaa kuulustelujen tallentamista ja tallenteiden käytön lisäämistä, koska se parantaa todistelun luotettavuutta ja voi vähentää rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa poissaoloista aiheutuvia haittoja.

Rikosprosessiketjun viranomaisten järjestelmien tarkastelu ja kehittäminen

Asiakirjojen siirto tulee automatisoida siten, että se täyttää laissa säädetty vaatimukset oikeudenkäyntiasiakirjojen yksilöinnin ja erottelun sekä arkistoinnin osalta.

Hovioikeus kannattaa AIPA:n jatkokehittämistä työryhmän muistiossa kohdassa 18 (s. 126) luetelluilla toiminnallisilla lisäyksillä, jotka ennaltaehkäisivät tuomitsemistoiminnassa tapahtuvia inhimillisiä virheitä.

11. Ehdotusten vaikutukset

Lausunnonantajien mahdolliset huomiot ehdotusten taloudellisista tai muista huomioon otettavista vaikutuksista organisaation toimintaan

Vaikka hovioikeus kannattaa digitalisaatiota ja työryhmän sähköisiä menetelmiä koskevia kehittämissuhteita, lainkäyttötyössä tulee voida edelleen keskittyä ydintehtäviin ja tietotekniikkaan liittyvien tukitoimintojen saatavuudesta tulee huolehtia.

12. Muut huomiot

Muita huomioita työryhmän ehdotuksista

-

Ålander Tuula
Rovaniemen hovioikeus